

Vnímání a jeho poruchy

K úplnému **vjemu** potřebujeme kromě smyslových počitků i prvky, které jsme schopni si vybavit z paměti v podobě určitých představ. Již získaná zkušenost, úsudek, motivace, emoce, zájmy a další aspekty rozhodnou, jakými prvky našich představ obohatíme svá vnímání.

- každý vjem se naváže na konkrétní smyslový zážitek, ten lze následně rozložit do dílčích počitků;
- vždy vnímáme souvislý komplex, nikoli nesouvislé skupiny počitků;
- vjem také lokalizujeme do prostoru.

Percepce

- Jedná se o proces organizace a interpretace senzorických dat. K tomuto procesu dochází na základě kombinace s výsledky dříve nabytých zkušeností. Proces můžeme označit za aktivní, jedná se činnost seřazovací, pozorovací, vyhodnocovací za pomoci paměti.
- Pouze část zkušenosti může být vnímána uvědoměle.

Vnímání zahrnuje:

- psychický pochod – objekt je poznáván, poznávání reality vnější a vnitřní;
- emoční a intelektová interpretace ve spojení s minulými zkušenostmi.

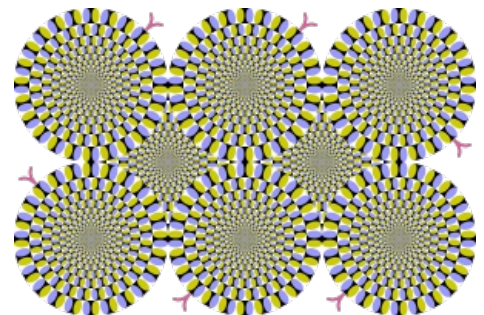
Hlavní teorie percepce

1. teorie počitková – elementová, základní smyslový údaj – děj, počitek, vjemy se skládají z počitků.
2. teorie tvarová – původní útvar vědomí je tvar (Gestalt), má charakter celistvosti.
3. teorie vztahová – vnímání vzniká z primárních senzomotorických reakcí, vjemy nejsou výsledkem vnímání, jejich struktura je činností jedince.

Běžné nápadnosti ve vnímání

V oblasti vnímání se můžeme setkat v běžném životě s některými nápadnostmi. Nejedná se o patologické fenomény:

- **Smyslové klamy** – způsobené subjektivním zpracováním smyslové zkušenosti – hůl ponořená do vody se zdá zlomená.
- **Pareidolie** – schopnost vidět v různých tvarech (mraky) obrazy a tvary.
- **Eidetická volba** – u dětí, schopnost velmi podrobně popsat to, co pozorují nebo slyší, napomáhá učení.
- **Paobrazy** – doznívání zrakových vjemů, mají ráz negativu.
- **Živá představivost** – hlavně osoby zvýšeně senzitivní, hysterické, někdy ztrácí náhled, představy aktivně rozvíjejí,
- **Vize** – velmi živé představy
- **Synestezie** – automatické asociování vjemů různých modalit (např. vidění hudby).

Optický klam

Poruchy vnímání

Mezi poruchy vnímání lze zařadit mj. depersonalizaci, derealizaci, halucinace a iluze.

Depersonalizace a derealizace

Depersonalizace je častá, ale nikoliv závažná porucha prožívání vlastního těla, vlastních psychických a tělesných pochodů. V případě, že postižený vnímá okolí jako odcizené okolí – jeví se jako neznámé, cizí, neskutečné či jinak změněné, mluvíme o derealiaci. Vyskytují se jak ve zdravé populaci (při stresu), tak při psychických poruchách – typicky u neuróz a u schizofrenie.

Halucinace

Halucinace – jedná se o nejzávažnější poruchu smyslového vnímání. Představuje klamné vjemy, které vznikají bez závislosti na konkrétním vnějším podnětu. Subjekt je zcela přesvědčen o jejich realitě. Tyto představy pak mohou významně ovlivnit jednání subjektu. Má-li pacient náhled, jedná se o pseudohalucinace.

Sluchové halucinace

Jedná se o nejčastější halucinace – od zvuků až po slova, věty, monology.

- *Imperativní* – hlasy přikazují pacientovi něco, co může být v rozporu s jeho přesvědčením, pacient se příkazy

může řídit. Nebezpečné jsou příkazy k sebevraždě nebo vraždě.

⚠ Při jejich zjištění je nutné pacienta hospitalizovat, neboť může být nebezpečný sobě či okolí.

- *Antagonistické* – Slyšení více hlasů, některé sympatizují s pacientem, jiné jsou nepříznivé.

Zrakové halucinace

Méně časté, různě složité halucinace, od obrazců po osoby. Často se jedná o osoby, které se vloupají do domu pacienta, přehrabují se mu ve věcech. Při intoxikaci halucinogeny jsou halucinace intenzivně barevné. Při odvykacím stavu na alkoholu (Delirium tremens) se typicky vyskytují halucinace malých zvířat či hmyzu – *mikrozoopsie*.

Hmatové, taktilní

Může se jednat například o svědění, které je způsobené halucinovanými parazity.

- *Útrobní (coenestické) halucinace* – tělové nepříjemné pocity vycházející z útroh.
- *Sexuální tělové halucinace* jsou typické pro parafrenní formu schizofrenie.

Čichové a chuťové halucinace

Vyskytují se často společně. Jídlo má zvláštní chuť, pacient má pocit, že je otrávené. Může mít pocit, že dýchá jedovaté plyny, které ho mají otrávit.

Verbálně motorické

Pacient je přesvědčen, že někdo mluví za něj, říká slova, která by sám nikdy neřekl.

Motorické halucinace

Klamný pocit pohybu vlastních údů, polohy těla nebo okolí. Pacient je přesvědčen, že pohyby za něj vykonává někdo cizí.

Intrapsychické halucinace

Nemocný tvrdí, že jsou mu vkládány do hlavy myšlenky, které nejsou jeho, prožívá to jako manipulaci, vykládá to cizí mocí. Může jít i o odebrání myšlenek, které jsou pak zveřejňovány například v televizi nebo novinách.

Inadekvátní halucinace

Smyslové pocity v jiných částech těla, než je daný orgán – např. slyší hlasy v zubu.

Kombinované halucinace

Účastní se jich více smyslů.

Extrakampinní halucinace

Domnělé jevy, které nemocný halucinuje mimo dosah příslušného smyslu, např. vidí člověka za sebou, i když je mimo jeho zorné pole.

Negativní halucinace

Pacient nevnímá existující předmět.

Iluze

Iluze je definována jako zkreslený vjem skutečného podnětu. O **pseudoiluzi** se jedná tehdy, pokud pacient získá náhled a ví, že nejsou skutečné.

Odkazy

Související články

- Delirium
- Schizofrenie

Externí odkazy

- Halucinace – Wikipedie (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Halucinace>)
- Halucinace – NHS UK (<https://www.nhs.uk/conditions/hallucinations/>)]

Převzato z

- BENEŠ, Jiří. *Studijní materiály* [online]. [cit. 24.02.2010]. <<http://jirben.wz.cz>>.

Použitá literatura

- RABOCH, Jiří a Petr ZVOLSKÝ. *Psychiatrie*. - vydání. Galén, 2001. 622 s. ISBN 9788072621408.